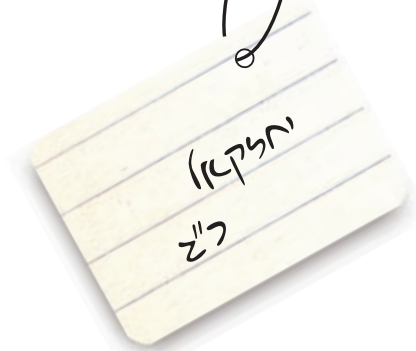

מתן על הפרק

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

פרק כ"ג

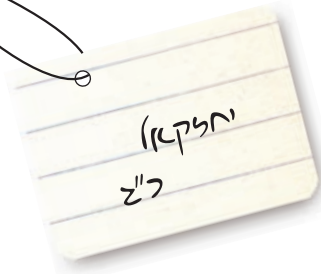
פרק כ"ג סוקר את תולדות עם ישראל החל מגלות מצרים ועד ימי הנביא, בדומה לסקירה ההיסטורית בפרקים ט"ז, כ'. סקירה זו מבוססת על משל המתאר שתי אחיות - אהלה ואהליבה, המייצגות את ישראל ויהודה. הקשר הקדום והשלילי עם מצרים חוזר לאורך הפרק, יחד עם קשרים מדיניים והשפעה אלילית מעמים זרים נוספים. הפרק פותח בהקדמה המתארת את שתי הנשים בנעוריהן במצרים (א-ד), אחר כך עובר לתיאור זנות ישראל עם אשור וענשה (ה-ז), ולתיאור זנות יהודה עם אשור ובבל (יא-כא) ועונשה העתידי (כב-לה). בחלקו האחרון של הפרק (לו-מט) מסכם הנביא את תועבותיהן במקדש, זנותן ועונשן. תיאורי החטא והפורענות המופיעים בפרק הם מן הקשים ביותר בספר.

1 המשל פותח בהצגת שתי הנשים בנות אם אחת, המסמלות את ישראל ויהודה. הנביא מכנה את האחת אהלה ואת השניה אהליבה. מה משמעותן הסמלית של השמות? שימו לב לסמיכות בין שמותיהן לבין ערי הבירה שלהן בסוף פסוק ד, העזרו בדברי רש"י: 'ושמותן - הראשונים שומרון היא שאני מכנה אהלה שנעשית אהל מתחילה לעגלי ירבעם ובית הבעל לאחאב ואף על פי ששומרון לא נבנתה אלא בימי עמרי קורא את מלכי ישראל על שמה שמשנבנית נעשית ראש. אהליבה - על שם שאהלי היה בה ומקדשי'.

2 החטא הראשון שנזכר בפרק הוא מעשי הזנות במצרים בנעוריהן (ג). (א) חטאי ישראל במצרים נזכרו גם בסקירה ההיסטורית לעיל כ',ח. מה מסמלת זנות זו? רד"ק: 'ותזנינה - כבר פירשנו כי כל לשון זנות הבא בכנסת ישראל הוא עבודה זרה, ואף על פי שהמליצה היא במשפטי הזנות כדרך התשמיש הכל הוא לענין המליצה לפי שדמה אותה לזונה אבל המשל הוא על כל מיני עבודה זרה... שלימדום דרכי תועבותיהן'. עמדו על המשמעות הנוספת של משל חטא הזנות בפרק.

(ב) חטאי הזנות במצרים תופסים מקום מרכזי במהלך הפרק: ראו פסוקים ח, יט, כא. מה תפקידה של מצרים בעיצוב אישיותן של אהלה ואהליבמה? העזרו בדברי רש"י לפסוק ח: 'כי אותה שכבו - ומאז וישפכו תזנותם עליה תאות זנונים נכנס בה מימי נעוריה'.

3 נפילתן של שתי הממלכות מתוארת בדרך דומה - בשני המקרים היא עוגבת תחילה על אחת הממלכות, ולאחר מכן נענשת על ידה. עיינו בתיאורים שבמשל והשוו לתיאורים ההיסטוריים בספר מלכים:

א) אהלה עוגבת על האשורים יפי התואר (ה-ז). תיאור זה רומז לברית של ממלכת ישראל עם אשור - ראו מל"ב ט"ו, יט. בשלב הבא זונה אהלה עם מצרים (ח) - ראו מל"ב י"ז, ד. ולבסוף נענשת בידי מאהביה האשורים (ט-י).

ב) אהליבה הולכת גם כן אחרי הבבלים יפי התואר (יד-ז) - ראו מל"ב כ', יב-יג, אחר כך זונה עם מצרים (יח-כ), ולבסוף נענשת בידי הבבלים שהיו מאהביה (כב-לב) - ראו מל"ב כ"ד, א, כ.

ג) לסיכום: מהי התכונה המשותפת לשתי הממלכות האחיות שהביאה לחורבן וכיצד היא מתגלה לאורך הפרק? ראו גם את הסיכום בפסוק לה.

4 'וַתָּרָא אַחֻתָּהָ אֶהְלִיבָה וַתִּשְׁחַת עֵגְבֹתָהּ מִמְּנָה' (יא) במה חמור יותר חטאה של אהליבה מזה של אהלה? בחנו את כמות המאהבים (יב, יד) ואת דרך ההתקשרות (יד-טז). נבואה מקבילה לנבואת יחזקאל על אהלה ואהליבה מופיעה בירמיהו ג', ו-יא. במה חמור חטאה של ממלכת יהודה לפי נבואה זו?

5 קיים דמיון בולט בין הסקירה ההיסטורית כאן לסקירה ההיסטורית בפרק ט"ז - משל האסופית, במסגרת ההיסטורית, במשל האישה המנאפת ובעונש. עם זאת קיימים כמה הבדלים המבליטים את הייחוד בסקירה בפרקנו - השוו בין הפרקים והתייחסו לנקודות הבאות: כיצד פותח כל פרק ומהו מקור הקלוקל? מהו מוקד החטא בפרק ט"ז ומהו מוקד החטא כאן? כיצד מסתיים פרק ט"ז וכיצד מסתיים פרק כ"ג?

רחבות ומענה לשאלות: מתן על הפרק "perek.matan@gmail.com" f

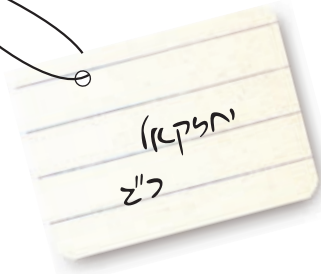
מִתַּן מַתָּן

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רעננגרט
The Sadie Renner Women's Institute for Torah Studies

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים • טל': 02-5944555

המרכז ללימודי תנ"ך

הרחבה

'שומרון קול תתן' / רבי שלמה אבן גבירול

נבואתו הקשה של יחזקאל עומדת בתשתית פיוטו של ר' שלמה אבן גבירול, המדובב את אהלה ואת אהליבה בשיחה, שבה הן מתנות צרותיהן ומכירות בחטאיהן שהובילו אותן למצבן השפל. שיחתן נושאת אופי של ויכוח, צרתה של מי גדולה יותר. בשונה מהנבואה, בסופו של השיר מגיעה מעט נחמה, בפנייתו של המשורר אל ה' למחול לעמו. הקינה מופיעה בסדרי הקינות לתשעה באב בכל הקהילות והיא נאמרת ביום תשעה באב. הקינה מצויה כבר במחזורים הקדומים, כמו מחזור וורמייזא מהמאה ה-13 ובשריד של מחזור ספרדי מלפני גלות ספרד. (על פי אתר 'הזמנה לפיוט')

דמי אהלה כי יגוני פקדתי
נדדת את אחת ורבות נדדתי
הנה ביד כשדים פעמים נלכדתי
ושבתי עניה לבבל ירדתי
ונשרך ההיכל אשר בו נכבדתי
ולשבועים שנה בבבל נפקדתי
ושבתי לציון עוד והיכל יסדתי
גם זאת הפעם מעט לא עמדתי
עד לקחני אדום וכמעט אבדתי
ועל כל הארץ נפוצו המוני
החומל על דל חמול על דלותם
וראה שפלותם וארך גלותם
ורומם קלותם והקל סבלותם
רפא נא את שבכם ונחם אבילותם
כי אתה שבכם ואתה אילותם
חדש ימינו כימי קדמוני
ולא תאמר ציון עזבני ה'

שומרון קול תתן מצאוני עוני
לארץ אחרת יצאוני בני
ואהליבה תזעק נשרכו ארמוני
ותאמר ציון עזבני ה'
לא לך אהליבה חשוב עניך כעניי
התמשילי שברך לשברי ולחליי
אני אהלה סוכה בגדתי בקשוי
וקם עלי כחשי וענה בי מרזי
ולמקצת ימים שלמתי נשיי
ותגלת פלאסר אכל את פריי
חמודותי הפשיט והציל את עדיי
ולחלח ולחבור נשא את שביי
דמי אהליבה ואל תבכי כבכי
אני נדתי לרחוק ודי לי זאת די
שנותיך ארכו ולא ארכו שני
משיבה אהליבה אני כן מרדתי
ובאלוף נעורי כאהלה בגדתי

הרחבות ומענה לשאלות: מתן על הפרק "מתן על הפרק" perek.matan@gmail.com

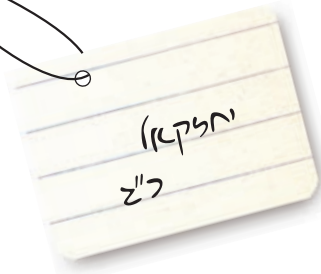

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רענגנברג
The Sadie Renner Women's Institute for Torah Studies

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים • טל': 02-5944555

המרכז ללימודי תנ"ך

"וַיְבִינּוּ בַּמִּקְרָא" < לקט ביאורי מילים ליחזקאל פרק כ"ג

פרק כ"ג (יד) וַתֵּרָא אֲנָשִׁי מַחְקָה עַל הַקִּיר צְלָמֵי כְשָׁדִים חֲקָקִים בְּשֵׁשׁ: אהלה רואה את דמותם של הכשדים הרחוקים חקוקה על הקיר בצבעים מרהיבים, והדבר גורם לה לשלוח להם שליחים ולכרות עמם ברית.

(כג) בְּנֵי בָבֶל וְכָל כְּשָׁדִים פְּקוּד וְשׁוֹעַ וְקוֹעַ כָּל בְּנֵי אַשׁוּר: בני בבל על כל פליגיהם ושבטיהם יבואו להעניש את אהלה.

(כד) וּבָאוּ עֲלֵיךְ הָצֹן רָכָב וּגְלָגַל וּבִקְהַל עַמִּים צָנָה וּמִגֹּן וְקוֹבֵעַ יְשִׁימוּ עֲלֵיךְ סָבִיב: בני בבל יבואו ויקהלו בהמוניהם על אהלה, כאשר הם מצוידים במיטב כלי הנשק: 'הצן' שפירושו כנראה סוס מלחמה או כלי מלחמה אחר, מרכבות מלחמה, מגנים וקובעים.

(לד) וְשִׁתִּית אוֹתָהּ וּמְצִית וְאֵת חֲרֻשֶׁיהָ תִּגְרַמִּי: אהלה תשתה את כוס התרעלה עד תומה ותמצה את שמריה מדפנות הכלי ואף תשבור את החרש כדי למצוץ את שארית היין.

(מ) וְאֵף כִּי תִשְׁלַחנָה לְאֲנָשִׁים בָּאִים מִמֶּרְחֶק אֲשֶׁר מֵלֶאֱנָךְ שְׁלוּחַ אֲלֵיהֶם וְהִנֵּה בָאוּ לְאֲשֶׁר רָחַצְתָּ כַּחֲלֵת עֵינַיךְ וְעַדִּית עַדִּי: הן חטאו בכך ששלחו שליחים למעצמות מרוחקות, ולמענן התרחצו והתייפו.

(מב) וְקוֹל הַמּוֹן שְׁלוֹ בָּהּ וְאֵל אֲנָשִׁים מֵרַב אָדָם מוּבָאִים סְבָאִים מִמִּדְבָּר וַיִּתְּנוּ צְמִידִים אֶל יְדֵיהֶן וְעֵטְרֹת תְּפָאֶרֶת עַל רִאשֵׁיהֶן: המון אדם היה בא כדי לנאוף עמן ולא לשם מלחמה, 'סבאים' הוא שמו של עם - סבא/שבא, והן התקשטו לכבודם.

(מג) וְאָמַר לְכֻלָּה נְאוֹפִים עִתָּהּ יִזְנֶה יִזְנוּ תִזְנוּתָהּ וְהִיא: פסוק קשה. רש"י פירש כך: 'אמר לי לבי על זו שבלתה והזקינה בנאופים, מעתה שהזקינה יזנו תזנותיה ממנה ותצא תאות זנותה מלבה ותחזור בה, (אבל) והרי היא עודנה בזנוניה כאשר בתחלה!'

הרחבות ומענה לשאלות: מתן על הפרק "מתן על הפרק" perek.matan@gmail.com

סטודיו טלי אילן 052-5513437

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רעננברג
The Sadie Renner Women's Institute for Torah Studies

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים • טל': 02-5944555

המרכז ללימודי תנ"ך